

On research and statistic data the authors of the article have drawn attention to the dominant values of today's youth: health preservation and getting a decent education. One of the priority tasks of education should be to preserve and improve health of the educational process participants, create safe and harmless conditions for successful learning and is responsible for creating safe conditions for the educational process. It has been emphasized that practical training of future specialists is an important component of the educational process. Practice is a mandatory part of the curriculum. The purpose of productive practice type is to expand, deepen and consolidate the theoretical knowledge that students gain while studying the cycle of special theoretical disciplines and to develop skills of practical application. Productive practice differs in terms of duration and location. As a rule, it takes place at industrial enterprises, having different structure and rules in comparison to educational institutions. The main focus of the article is occupational safety during the students' productive practice. Managers of enterprises, institutions and organizations are obliged to ensure the creation of appropriate conditions, according to the rules and regulations of labour protection, safety and industrial sanitation by law. After theoretical analysis of the problem, the organization of the student's occupational safety before and during the course has been investigated. It has been stated that every educational institution has instructions for occupational safety of students sent to enterprises. The basic measures of the student's occupational safety during the course of productive practice have been summarized and substantiated: introduction to workplace training, workplace initial training at the enterprise, etc. It has been determined that the process of organizing and conducting productive practice takes place in accordance with basic normative documents, instructions and regulations, which is a guarantee of preserving life and health of students while studying in higher education institutions.

Key words: *educational process, health-saving strategies, occupational safety, productive practice, workplace initial training, industrial enterprises, occupational health service, journal of labour protection briefings.*

УДК 378.011.3-057.875(045):021.1:004:027.7]

DOI 10.31339/2413-3329-2020-1(11)-78-80

Кухарчук Ольга Степанівна,
кандидат історичних наук, доцент,
Мовчан Катерина Миколаївна,
старший викладач,

Мукачівський державний університет, м. Мукачєво

РОЛЬ І ЗНАЧЕННЯ ІНФОРМАЦІЙНО-БІБЛІОТЕЧНОЇ РОБОТИ В ІНФОРМАЦІЙНОМУ ЗАБЕЗПЕЧЕННІ СТУДЕНТІВ ЗАКЛАДІВ ВИЩОЇ ОСВІТИ

У статті розглядається питання використання інформаційних ресурсів бібліотек у закладах вищої освіти, розкрито основні напрями застосування цифрових ресурсів. Визначено актуальність використання інформаційних ресурсів бібліотек з метою підвищення якісного рівня фахової освіти студентів та їхньої наукової діяльності. Авторами зазначено, що векторами розвитку процесів автоматизації в бібліотеці є формування інформаційного поля, надання швидкого доступу до інформації, забезпечення якісного та оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування користувачів. Здійснено аналіз використання ресурсів бібліотеки для навчальної та наукової діяльності. Визначено основні напрями використання електронних ресурсів. Наукова новизна дослідження полягає в опрацюванні головних завдань сучасної університетської бібліотеки, зокрема: забезпечення підтримки якості освіти, її доступності, трансформація традиційної бібліотеки на інформаційний центр, де надається широкий спектр інформаційних послуг тощо.

Ключові слова: *інформаційні ресурси, вища освіта, саморозвиток, навчальна діяльність, бібліотека, інформаційна грамотність.*

Постановка проблеми. Бібліотека і навчальний заклад функціонують в одному інформаційному просторі та виступають для студентів єдиним джерелом знань. Тому ефективність сприяння інноваціям в освітньо-виховному процесі значною мірою залежить і від стану партнерських відносин книгозбірні та вишу. Бібліотеку вищого навчального закладу часто називають інформаційним центром закладу освіти, оскільки вона дійсно займає особливе місце в університеті, та є інформаційною основою науково-освітнього та виховного процесів. Розуміючи це, наукова бібліотека намагається оперативно реагувати на запити, адже саме бібліотекам належить провідна роль у створенні електронних масивів наукових знань та організації доступу до них і використанні у навчанні й науковій діяльності закладу освіти[1].

Векторами розвитку процесів автоматизації в бібліотеці є формування інформаційного поля, надання швидкого доступу до інформації, забезпечення якісного та оперативного бібліографічно-інформаційного обслуговування користувачів. Головним завданням сучасної університетської бібліотеки є забезпечення підтримки якості освіти, її доступності, трансформація традиційної бібліотеки на інформаційний центр, де надається широкий спектр інформаційних послуг та не менш важливою є проблема відповідності фонду читачьким вимогам та профілю навчання ЗВО [2].

Система автоматизації бібліотечних процесів складається з декількох етапів, вибір послідовності впровадження яких залежить від потреб користувачів, можливостей бібліотеки. Запровадження в бібліотеках автоматизованої бібліотечної програми УФД/Бібліотека дає змогу за короткий термін трансформувати університетську книгозбірню на бібліотеку нової формації де фонд стає більш

доступним як в часі так і в просторі. Електронний довідково-бібліографічний апарат стає головним пошуковим елементом. В його структуру входить електронний каталог, який відображає бібліотечний фонд та призначений для пошуку інформації, підбору літератури за темою, виконання різноманітних довідок. Створення електронного каталогу значно покращує якість і швидкість пошуку, створює додаткові нетрадиційні пошукові елементи. Вносячи елементи гри, електронний каталог спонукає студентів до творчого пошуку, сприяє підвищенню їх бібліографічної грамотності.

Впровадження нових новітніх інформаційних технологій в роботу бібліотеки розширили сферу онлайн-послуг для студентів, які передбачають допомогу користувачу у пошуку інформації, оформленні джерел, передачі повнотекстових документів, пошуку видань у всевітній електронній мережі.

Аналіз актуальних досліджень і публікацій. Значна кількість робіт (Є. Абулкаїрової, І. Бургер, М. Вохришевої) присвячена інноваційній діяльності бібліотек ЗВО, зокрема їх інформатизації. У дослідженнях розкривається досвід упровадження й використання в бібліотеці ЗВО новітніх інформаційних технологій, створення електронних каталогів, баз даних, а також умови їх трансформації з традиційної у віртуальну та електронну бібліотеки.

Проблеми відкритого доступу активно досліджуються фахівцями бібліотечної сфери Т. Ярошенко, В. Копанєвим, І. Соколовим, С. Назарець, Т. Колесніковою які досліджували питання доступу до електронних документів. Значна кількість робіт Є. Абулкаїрової, І. Бургер, М. Вохришевої присвячена інноваційній діяльності бібліотек ЗВО, зокрема їх інформатизації. У цьому напрямі виділяються дослідження, у яких розкриваються досвід

упровадження й використання в бібліотеках закладів вищої освіти новітніх інформаційних технологій (НІТ) (насамперед Інтернету), створення електронних каталогів, баз даних, а також умови їх трансформації в гібридну, віртуальну та електронну бібліотеки [3].

Сучасні тенденції та перспективи розвитку сучасних університетських бібліотек аналізувалися в працях зарубіжних науковців (Р. Стюарта, Г. Євстігнеєвої, А. Земскова, Б. Ленга, Т. Манна) та вітчизняних дослідників (Т. Павлуші, Л. Костенка, О. Онищенко, І. Павлуші та ін.). Роль бібліотек у самостійній та позанавчальній роботі студентів, розвитку їх інформаційної культури розкривали в своїх дослідженнях І. Гайнутдінова, Т. Єременко, О. Забеліна, Н. Грабар. Сьогодні бібліотека університету це не просто книгозбірня, це відкрита комунікаційно-комунікативна система, яка бере участь у навчально-виховній, науковій роботі університету. Комунікативна діяльність бібліотеки скерована на створення для студентів та викладачів комфортного середовища при підготовці до занять та написанні наукових робіт.

У 2005 році Джеймс Білінгтон, Директор бібліотеки Конгресу США оприлюднив ідею створення Світової цифрової бібліотеки. У своїй промові, під назвою «Бачення Цифрової Світової Бібліотеки», він описав бачення, в якому багаті колекції, «які зберігають інституції, бібліотеки та музеї мають бути безкоштовно повернуті світові в новій формі з більш універсальним доступом, ніж ті форми, які їм передували» [4].

У 2009 році стартував міжнародний проект «Електронна бібліотека України: створення Центрів знань в університетах України». Мета проекту – інтеграція української академічної спільноти до світової науки, подолання відірваності від світового наукового контексту [5, с.153]. О. Семенов, у своїх працях звертає увагу на те, що в підготовці студентів закладів вищої освіти використовуються електронні бібліотеки, блоги, сайти та ін. Саме електронні ресурси сприяють оновленню й оптимізації навчальної діяльності, формуванню предметної, методичної, інформаційно-комунікаційної компетентності. Д. Запорожець вважає, що використання електронних бібліотек – найперспективніший спосіб інформаційного забезпечення студентів.

Мета статті: розглянути особливості використання інформаційних ресурсів у навчанні й науковій діяльності студентів.

Результати дослідження. Розвиток ключових і фахових компетентностей у межах професійної підготовки студентів здійснюється на основі опрацювання інформаційних документів, художньої літератури, навчальних, навчально-методичних, наукових видань. Значний потенціал для забезпечення навчально-виховної діяльності мають науково-освітні інформаційні ресурси і сервіси університетських бібліотек [5].

Суттєвим доповненням до інформаційних ресурсів є електронні бібліотеки та інституційні репозитарії університетів, що накопичують, зберігають різноманітні колекції повнотекстових документів, які доступні традиційно, в межах бібліотеки, так і через мережу Інтернет. Порівняно з традиційним обслуговуванням, перевагами електронних бібліотек, репозитаріїв є те, що вони забезпечують швидкий доступ до необхідної інформації, її зберігання, систематизацію, уможливають швидке отримання книги в різних форматах, тим самим забезпечуючи мобільність інформаційно-освітнього середовища [6].

Головною перевагою створення електронних бібліотек є забезпечення мобільного доступу до результатів наукових, навчальних матеріалів, вміле їх використання. Водночас необхідно зазначити, що недостатній рівень інформаційної грамотності студентів гальмує процес ефективного використання електронних ресурсів в навчальній та науковій діяльності університету.

Підготовка студентів до використання інформаційних ресурсів бібліотеки має послідовний характер і розпочинається ще з першого курсу із ознайомлення студентів із можливостями бібліотеки, в подальшому при проходженні практики. У межах фахової підготовки студентів використання електронних ресурсів здійснюється за наступними напрямками:

- організація інформаційно-пошукової діяльності в результаті якої у студентів розвиваються вміння оперувати пошуковими системами мережеских інформаційних ресурсів, Інтернет, критично оцінювати отриману інформацію, здатність сприймати та свідомо відбирати інформаційні джерела, представлені в електронних каталогах, електронному читальному залі, інституційному репозитарії та володіти механізмами опрацювання матеріалу, зберігання та презентації;

- організація дослідницької діяльності, яка забезпечує вироблення дослідницьких умінь, оволодіння стилем наукового мислення;

- організація інтерпретаційно-креативної діяльності, яка надає розуміння й тлумачення смислу інформації (тексту), розвиток творчого потенціалу студентів з подальшим розширенням наукових, навчальних видань в інституційному репозитарії;

- організація комунікативної діяльності шляхом співпраці де електронна бібліотека виконує функцію інформаційної підтримки наукової, навчальної, професійно-орієнтованої комунікації.

Необхідною умовою забезпечення належного рівня опрацювання науково-освітніх інформаційних ресурсів бібліотек у процесі фахової підготовки студентів є застосування різноманітних методологічних підходів до організації когнітивно-інтерпретаційного, проектного, комунікативного, дослідницького, інформаційно-пошукового навчання. Такий підхід орієнтується на впровадження різних видів навчальної діяльності з огляду на компетентісно-орієнтовані цілі фахової підготовки студентів, що уможливорює розроблення й обґрунтування варіативних навчальних технологій, методик, які забезпечують розвивальне інформаційно-освітнє середовище[5].

Анкетування студентів показує, що умовою ефективною фахової підготовки фахівців інформаційної діяльності з використанням інформаційних ресурсів бібліотеки є наступні види діяльності студентів:

- пошук, відбір інформації в бібліотеці з подальшим обговоренням на різноманітних форумах (семінарах, круглих столах, конференціях молодих вчених);

- розробка алгоритмів дій для підготовки студентів до проведення певних досліджень з опрацюванням електронних ресурсів бібліотек;

- розробка інструкцій для користувачів;

- створення презентацій, відеороликів про інформаційні джерела бібліотеки;

- формування інтересу до науки шляхом опрацювання інформаційних ресурсів бібліотеки та виконання студентами науково-дослідних робіт;

- проходження навчальної, виробничої практики в бібліотеці;

- відображення публікацій студентів в електронному каталозі;

- розміщення наукових робіт студентів в інституційному репозитарії університету.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, в контексті дослідження розглянуто особливості використання інформаційних ресурсів у навчанні та науковій діяльності студентів. Нами з'ясовано, що значний науково-освітній потенціал для фахової підготовки майбутніх фахівців має сучасна університетська бібліотека, яка містить інформаційні ресурси, зручні в користуванні. Вони підвищують мотивацію інформаційно-пошукової роботи, сприяють ефективним дослідженням, стають важливими ресурсними центрами інформації, базовою підтримкою наукової, навчальної діяльності закладу вищої освіти.

Перспективи подальших досліджень вбачаємо у розкритті практичного аспекту використання потенціалу електронних бібліотек при дистанційній формі навчання.

Список використаних джерел

1. Роль бібліотек вищих навчальних закладів у формуванні сучасного інформаційного середовища: досвід, проблеми та перспективи / Т.Д. Іщенко, М.П. Хоменко, Т.П. Дудник та ін. – Київ : Аграрна освіта, 2017. – 149 с.
2. Бібліотека та сучасні тенденції в інформаційному забезпеченні освітньої науково-дослідної та інноваційної діяльності вищих навчальних закладів.– Режим доступу: <https://textarchive.ru/c-1001972-pall.html>
3. Бібліотека вищого навчального закладу у формуванні інформаційної культури студента.– Режим доступу: <http://library.znu.edu.ua/articles/1263.ukr.html>
4. Світова цифрова бібліотека.– Режим доступу: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0
5. Кучерку О.А. Науково-освітні електронні бібліотеки у фаховій підготовці майбутніх учителів-словесників/ О.А. Кучерук, С.О. Караман, О.В. Караман//Інформаційні технології і засоби навчання, 2018, том. 65, №3.– С.153
6. Луцишина Т. Інституційний репозитарій як перспективна форма наукової та освітньої комунікації у вищому навчальному закладі/ Т. Луцишина// Наукові праці Національної бібліотеки України ім. В. І. Вернадського.– 2015. – Вип. 42. – С. 567-579. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/UJRN/prnbuimviv_2015_42_47

Reference

1. Ishchenko T.D., Khomenko M.P., Dudnik T.P. etc. 2017. *Rol bibliotek vyshchyykh navchalnykh zakladiv u formuvanni suchasnoho informatsiynoho seredovyscha: dosvid, problemy ta perspektyvy* [The role of higher education libraries in shaping the modern information environment: experience, problems and perspectives]. Kyiv: Agricultural Education, 149 p.
2. Biblioteka ta suchasni tendentsii v informatsiynomu zabezpechenni osvitnoi naukovo-doslidnoi ta innovatsiynoi diialnosti vyshchyykh navchalnykh zakladiv [Library and current trends in information support of educational research and innovation activity of higher education institutions] Available at: <https://textarchive.ru/c-1001972-pall.html>
3. Biblioteka vyshchoho navchalnoho zakladu u formuvanni informatsiynoi kultury studenta [Higher education library in the formation of student information culture] Available at: <http://library.znu.edu.ua/articles/1263.ukr.html>
4. Svitova tsyfrova biblioteka [World Digital Library] Available at: https://uk.wikipedia.org/wiki/%D0%A1%D0%B2%D1%96%D1%82%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D1%86%D0%B8%D1%84%D1%80%D0%BE%D0%B2%D0%B0_%D0%B1%D1%96%D0%B1%D0%BB%D1%96%D0%BE%D1%82%D0%B5%D0%BA%D0%B0
5. Kucherku O.A., Karaman S.O., Karaman O.V. 2018. *Naukovo-osvitni elektronni biblioteki u fakhovii pidhotovtsi maibutnykh uchyteliv-slovesnykiv* [Scientific-educational electronic libraries in the professional training of future vocabulary teachers]. Information Technology and Learning Tools, vol. 65, No. 3, p.153
6. Lutsishina T. 2015. *Instytutsiyni repozytarii yak perspektyvna forma naukovoї ta osvitnoi komunikatsii u vyshchomu navchalnomu zakladi* [Institutional Repository as a Prospective Form of Scientific and Educational Communication in Higher Education] VI Vernadsky, Iss. 42. pp. 567-579.

В статтє рассматривается вопрос использования информационных ресурсов библиотек в учреждениях высшего образования, раскрыты основные направления применения цифровых ресурсов. Определены актуальность использования информационных ресурсов библиотек с целью повышения качественного уровня профессионального образования студентов и их научной деятельности. Авторами отмечено, что векторами развития процессов автоматизации в библиотеке является формирование информационного поля, предоставления быстрого доступа к информации, обеспечение качественного и оперативного библиографическо-информационного обслуживания пользователей. Осуществлен анализ использования ресурсов библиотеки для учебной и научной деятельности. Определены основные направления использования электронных ресурсов. Научная новизна исследования заключается в обосновании главных заданий современной университетской библиотеки, в том числе: обеспечении поддержки качества образования, его доступности, трансформация традиционной библиотеки на информационный центр, где предоставляется широкий спектр информационных услуг и др.

Ключевые слова: *информационные ресурсы, высшее образование, саморазвитие, учебная деятельность, библиотека, информационная грамотность.*

The library and the school operate in one information space and serve as a single source of knowledge for students. Therefore, the effectiveness of promoting innovation in the educational process depends to a large extent on the status of partnerships between books and universities. The university library is an information center because it occupies a special place in the university and is the information base of scientific-educational and educational processes. Understanding this, the scientific library tries to promptly respond to requests, because libraries play a leading role in the creation of electronic arrays of scientific knowledge and the organization of access to them and use in the teaching and scientific activities of educational institutions. The vectors for the development of automation processes in the library are the formation of an information field, the provision of quick access to information, the provision of quality and prompt bibliographic and information services to users. The article deals with the use of information resources of libraries in institutions of higher education, reveals the main directions of use of digital resources. The urgency of using information resources of libraries in order to improve the quality level of students' professional education and their scientific activity is determined. The use of library resources for educational and scientific activities is analyzed. The basic directions of use of electronic resources are defined.

Key words: *information resources, higher education, self-development, educational activity, library, information literacy.*

МУКАЧІВСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

89600, м. Мукачево, вул. Ужгородська, 26

тел./факс +380-3131-21109

Веб-сайт університету: www.msu.edu.ua

E-mail: info@msu.edu.ua, pr@mail.msu.edu.ua

Веб-сайт Інституційного репозитарію Наукової бібліотеки МДУ: <http://dspace.msu.edu.ua:8080>

Веб-сайт Наукової бібліотеки МДУ: <http://msu.edu.ua/library/>